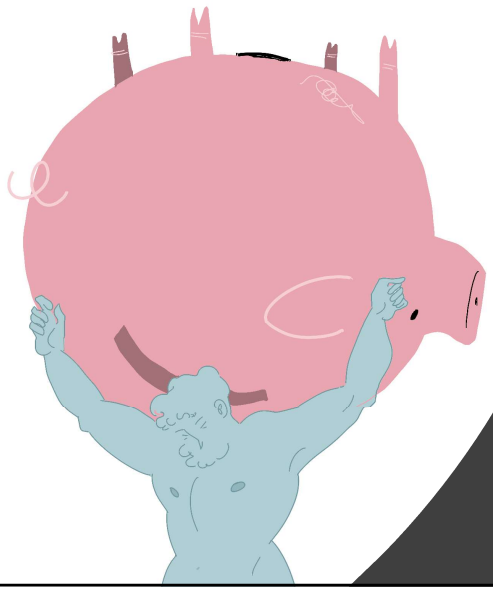

Utopie van de vrije markt-7

Een filosofisch kijk op Atlas in staking

Maieutiek 2020

1

Hayek 1899-1992

Aan de ene kant een klassieke Verlichtingsdenker en liberaal die aanhanger is van de Engelse liberalen die volgens hem minder revolutionair en emotioneel zijn dan de Franse.

Hij gelooft in de maakbaarheid die hij beschrijft als chirurgische technische ingrepen in een bestaande wereld. Maar aan de andere kant gelooft hij in de zelfregulerende markt die een betere maatschappij gaat creëren. (223)

Maar anderzijds bleek hij ook ongeduldig. Hij steunt het experiment van ingrijpen in Chili en wil dat Thatcher ook die kant ook uitgaat.

2

Friedman (1912-2006)

Na de militaire staatsgreep van 11 september 1973, werd Salvador Allende afgezet. De Chicago Boys , een groep Chileense economen die aan de University of Chicago hadden gestudeerd kregen grote invloed op het economische beleid.

Hun ingrepen waren expliciet neo-liberaal: kleine overheid, vrije markt enz. In 1975 was er een economisch crisis en toen werd een shockdoctrine doorgevoerd. Dus meer van hetzelfde als de oplossing voor ontstane problemen. Friedman sprak in die tijd met Pinochet. Friedman won de Nobelprijs voor de economie in 1976.

3

Hayek en het óf óf

Het is volgens Hayek of/of. Er is geen overheidsbemoeienis óf er is slavernij. Daar zien we de utopische component van Hayek.

Terwijl hij degene is die planeconomie (Rusland) afdoet als utopisch, ziet hij zijn theorie niet als zodanig. Ook mag in zijn visie geweld niet gebruikt worden door Lenin, maar wel op weg naar de vrije markt (Chili).

Achterhuis en Pels zien dit als een effect van mimetische begeerte tussen Keynes en Hayek. (227 t/m 229) Ik denk dat het daarmee te persoonlijk wordt gemaakt.

4

Hayek en zijn ‘wijsheid van de markt’

Hayek heeft kritiek op de denkbeelden die de wereld als maakbaar beschreven. Hayek deelt met Keynes (1883-1946) de aanname dat de wereld -en dus de economie- onzeker is. Keynes bedenkt dit omdat hij inziet dat de oplossingen van de planeconomie niet voldoen.

Dus alweer: er is een reëel probleem en dat moet opgelost.

- Keynes wil meer psychologie en de onzekerheid eerlijker verdelen.
- Hayek denkt dat we de grip op de markt geleidelijk of in één keer (Chili) los moeten laten, opdat de natuur (vrije markt) zijn werk kan doen. Hij gelooft in een eindoplossing. Keynes neemt de onzekerheid als basis.

5

Friedman

Friedman schrijft in de lijn van Rand en Hayek, maar blijft in de tijd dat de verzorgingsstaat werkt onopgemerkt. Dan breekt de crisis uit en lijkt in het kader van het óf óf dit het enige alternatief.

Alles moet geprivatiseerd van zorg tot het leger van parken tot ruimtevaart. (Elon Musk)

Reagan was beeld van de ommekeer.(233)

Friedman had bepaalde ideeën, zegt Achterhuis, waar we nog eens naar zouden moeten kijken (235), maar de óf óf houding die toen heerste maakte dat onmogelijk. (nu nog?)

6

Democratie en de herintroductie van een vrije markt

De democratie kan zich het níet ingrijpen in een crisis niet veroorloven. (New Deal dertiger jaren Roosevelt)

Friedman en zijn Chicago boys kregen Chili als proeftuin.

Dostojevski: “Vanuit het vertrekpunt van de onbeperkte vrijheid kom ik ten slotte tot de onbeperkte dictatuur. Ik voeg er evenwel aan toe dat mijn oplossing van de maatschappelijke kwestie de enig mogelijke is.” (239)

7

De winst van de vrije markt moet je zien

Waar overheidsingrijpen direct positief effect heeft en pas op lange termijn negatieve effecten, zal men de positieve effecten van de vrije markt niet direct zien.

Dus democratisch kom je niet toe aan een echt vrije markt. De minderheid zal de meerderheid moeten leiden tot zij het ook kunnen zien! Dit is een typisch continentale verlichtingsgedachte!

De vooruitgang komt top down tot stand en de redenering gaat min of meer als volgt; ‘*zolang je nog niet zover bent dat je goede beslissingen neemt, neem ik ze voor je. Straks zul je inzien dat je dit zelf ook gewild had, maar daarvoor heb je nu nog onvoldoende kennis.*’

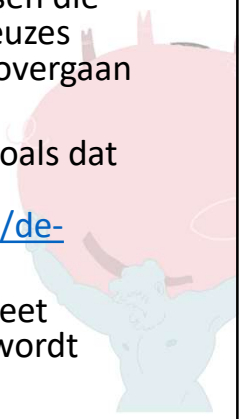
8

Beïnvloeding van het vrije denken

Het is interessant om te zien dat juist mensen die geloven in losse individuen die rationele keuzes zouden maken in een vrije omgeving toch overgaan tot beïnvloeding op grote schaal.

In Chili gebeurde dat t.a.v. de vrije markt, zoals dat nu gebeurt m.b.t. de klimaatwetenschap (https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/de-klimaatontkenners)

Hoe ver de banden gingen met Pinochet weet Achterhuis niet, maar dat het shockeffect wordt benadrukt staat vast. (246/247)

9

Fellow travellers

Links kende zijn intellectuele *fellow travellers* die meegingen en te ver meegingen in een linkse droom. Daarbij werden geweld en mislukte experimenten gezien als obstakels in de aanloop naar een heilstaat.

In de kritiek op de *fellow travellers* dat ze blind waren voor wat misgaat in een utopie, werden de *fellow travellers* van de vrije markt niet gekritiseerd. Immers zij hadden het objectieve rationele alternatief.

Dat rationele kon men staven met objectieve cijfers van groei en vooruitgang. Daarbij werden ideologische keuzes zoals natuur = gratis, of afval is een individueel probleem, niet als zodanig herkent. Ook niet door de kritiek.

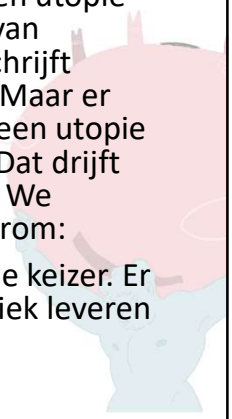

10

De gerealiseerde utopie en het gebrek aan kritiek

Achterhuis beschrijft hoe de problemen met een utopie worden gezien als hindernissen die met meer van hetzelfde moeten worden opgelost. En hij beschrijft persoonlijke rancune tussen Hayek en Keynes. Maar er zijn meer problemen die het identificeren van een utopie lastig maken en zeker het ontmantelen ervan. Dat drijft het utopische optreden ook tot zijn maximum. We moeten maar door op de ingeslagen weg. Waarom:

1. Iedereen zit er ín. Het is als de kleren van de keizer. Er is een precair moment waarop iemand kritiek leveren kan én niet wordt weggezet als gekkie of tegenstander,

11

De gerealiseerde utopie en het gebrek aan kritiek (vervolg)

2. Het gerealiseerd deel van de utopie, hoe mislukt ook, is een vertoog geworden. Een verandering lijkt slechts mogelijk door een nieuwe utopie die helemaal vanaf de basis een alternatief kan neerzetten,
3. Een utopie belooft een probleem ooit op te lossen, een kritiek moet én het probleem wel oplossen én liefst direct. De democratie vraagt dat mensen direct vooruitgang ervaren.
4. Iedereen die van de utopie af wil heeft zijn eigen bezwaren en zijn eigen ideeën hoe het wel moet. Néé zeggen tegen de utopie is eenvoudig, maar dan begint de zoektocht naar hoe het dan wel moet.

12

De gerealiseerde utopie en het gebrek aan kritiek(vervolg)

5. Grootste probleem is dat de onzekerheid en de niet-maakbaarheid onder ogen gekomen moet worden. Daar ligt het gevaar, want mensen zien de vrije markt pas recent als Utopie. En lang niet iedereen doet dat.
6. Na deze fase van kritiek moet er nog steeds een oplossing gevonden worden voor al die bevrijde individuen die alleen maar meer aangesproken zijn op hun korte termijn eigenbelang en elkaar als concurrent zijn gaan zien.
7. Er is weinig onderling vertrouwen over na de vrijemarkt-utopie. De kans op uitstel van eigenbelang uit solidariteit is niet zo groot. Ook als groepen niet precies weten wat ze willen moeten ze zich laten horen; wie niet zichtbaar is wordt vergeten. Dat proces versterkt zichzelf: het midden raakt leeg, belangengroeperingen zien hun kans.